

8.10.2024

Valtionvarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Viite: HE 109/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry kiittää mahdollisuudesta tulla valtionvarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto kuultavaksi koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoitus vähenee merkittävästi

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään pysyvästi 100 miljoonalla eurolla, josta 42,6 miljoonaa euroa valtionosuudesta. Opiskelupaikkojen vähennykset kohdistetaan erityisesti aikuisille, aiemman tutkinnon suorittaneille järjestettävään koulutukseen. Tavoitteena on vähentää ammatillisen koulutuksen kasautumista samoille henkilöille. Lisäksi hallinnonalan valtionavustusrahoituksen vähennyksestä 20 miljoonaa euroa kohdistuu ammatillisen koulutuksen rahoitukseen.

Toisaalta opiskelijan oikeutta oppimisen tukeen vahvistetaan lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Tarkoitukseen ehdotetaan molemmille sektoreille 10 miljoonan euron pysyvää lisärahoitusta.

Kun 120 miljoonan euron rahoitusleikkaukseen lisätään strategia- ja hankerahoituksen väheneminen sekä määräaikaisten rahoitusten, kuten lähihoitajakoulutuksen määräaikaisen tuen päättyminen (16,5M€) ja nuorten oppisopimuksen koulutuskorvauskokeilun päättyminen (5M€), pienenee ammatillisen koulutuksen rahoitus vuonna 2025 noin 130 miljoonalla eurolla. Leikkauksen jälkeen ammatillisen koulutuksen rahoitus on kuntaosuus huomioiden noin kaksi miljardia euroa.

Vuodesta 2025 alkaen rahoitukseen lisätään vuosittain 10 miljoonaa euroa oppimisen tuen lisätehtävistä aiheutuviin kustannuksiin. Lisärahoitus on riittämätön suhteessa oppimisen tuen tarpeiden kasvuun etenkin, kun samanaikaisesti ammatillisen koulutuksen rahoitus pienenee merkittävästi.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kulut nousevat edelleen, kun yleinen kustannustaso nousee ja palkkaohjelma jatkuu. Lisäksi monet koulutuksenjärjestäjät ovat tehneet tarpeellisia tilojen ja laitteiden uudistamiseen liittyviä investointeja. Ne on tehty useammalle vuodelle, minkä vuoksi rahoituksen tulisi olla ennustettavaa.

AMKE:n jäsenkyselyn mukaan yli 90 prosenttia koulutuksen järjestäjistä arvioi leikkausten haittaavan merkittävästi toimintaedellytyksiä. Suuri osa koulutuksenjärjestäjistä on jo käynnistänyt erilaisia toiminnan sopeuttamistoimia. AMKE toteuttaa parhaillaan selvitystä sopeutumistoimien laajuudesta.

Oppimisen tuen panostukset ovat riittämättömiä

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin.

Oppimisen tuen uudistuksen myötä tukea suunnataan kaikille sitä tarvitseville. Erityistä tukea tarvitsee jopa viidesosa oppivelvollisista. Myös aikuisopiskelijoiden tuen tarve lisääntyy jatkuvasti. Oppimisen tuki kasvattaa koulutuksen kustannuksia merkittävästi. Lisäksi hyvinvointialueiden tulee kantaa nykyistä enemmän vastuuta opiskelijahuollosta.

AMKEN näkemyksen mukaan oppimisen tukeen suunnattava 10 miljoonan euron lisäpanostus on tärkeä, mutta riittämätön vastaamaan tuen tarpeen jatkuvaan kasvuun.

Rahoitusleikkaus vähentää aikuisten mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen

Valtaosa läntisen Euroopan maista panostaa jatkuvan oppimisen kehittämiseen kaikilla koulutussektoreilla, ja onkin hyvin valitettavaa, että Suomessa tehdään vastakkaisen suuntaisia liikkeitä.

Suomen toteuttamaa jatkuvan oppimisen strategiaa tulee kehittää, ei hävittää. Suomen Yrittäjien, Keskuskauppakamarin ja Elinkeinoelämän keskusliiton osaamistarveselvityksissä korostuu pula ammattiosaajista.

Määrärahalikkaus aiotaan toteuttaa vähentämällä koulutuksenjärjestäjille myönnettävää tavoitteellisten opiskelijavuosien määrää. Leikkaus tarkoittaa yli 10 000 tavoitteellisen opiskelijavuoden vähennystä. Se kohdistetaan erityisesti jo aiemman vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneisiin.

Jotta mahdollistetaan työurien pidentyminen, tulee kaikilla olla mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen. Osaamista tulee päivittää ja täydentää. Yhä useampi joutuu tai haluaa opiskella uuteen ammattiin työuransa aikana. On myös tärkeää tunnistaa se, että jatkuvan oppimisen kentässä on paljon sellaisen osaamisen tuottamisen tarpeita, joita korkeakoulut eivät pysty hoitamaan.

Tilastoja tarkastellessa huomataan, että jatkuvaan oppimiseen osallistuu noin joka kymmenes työkäinen vuosittain. Ammatillisen perustutkinnon jälkeen seuraava suurempi ikäryhmä ammatillisessa koulutuksessa ovat 35–40-vuotiaat. Tätä voi pitää hyvänä osaamisen päivittämissyklinä. Koulutus kasautuu jonkin verran, mutta mitään merkittävää ”koulutusshoppailua” ei ole havaittavissa.

Työvoimapalvelu-uudistus tuo lisäodotuksia ammatilliseen koulutukseen

Vuoden 2025 alussa voimaan astuvassa työvoimapalvelu-uudistuksessa vastuu palveluiden tuottamisesta siirretään kunnille ja niiden muodostamille palvelualueille. Kunnille asetetaan voimakkaat kannusteet saada työttömät työnhakijat työllistymään nopeasti. Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta tämä tarkoittaa täsmäkoulutuksen toteuttamista ja tiivistä yhteistyötä työnantajien kanssa.

Ammatilliselta koulutukselta odotetaan myös tuloksia haastavien kohderyhmien, kuten pitkäaikaistyöttömien tai täsmätyökykyisten osaamisen varmistamisessa ja työllistymisen tukemisessa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät tarvitsevat riittävän rahoituksen pystyäkseen vastaamaan niihin kohdistuviin odotuksiin.

Työ- ja osaamisperäinen maahanmuutto on välttämätöntä

Yhä suurempi osa aikuisopiskelijoista on maahanmuuttajia. Monilla heistä on jo taustallaan hyvä ammatitaito, mutta he saattavat tarvita osaamisensa täydentämistä. Terveystieteiden koulutuksen tehtävänä puolestaan on varmistaa alan töihin liittyvän kelpoisuuden saavuttaminen sekä riittävä kielitaito.

Ammatillinen koulutus vastaa keskeisesti myös maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta. AMKE kantaa huolta siitä, että nk. koto-koulutuksen resursseja ei tule pienentää eikä koulutuksen laatuvaatimuksia laskea. Maahanmuuttajien hyvällä kotoutumisella on suuri merkitys heidän hyvinvoinnilleen. Tutkimuksissa on kiinnitetty huomioita erityisesti perheiden äitien kotoutumiseen mikä vaikuttaa voimakkaasti myös heidän lastensa kotoutumiseen.

Lokakuun alussa julkistettiin Pisa 2022 -tutkimus maahanmuuttajataustaisten oppimisvalmiuksista ja kielellisistä haasteista. Tämä kasvava tuen tarve on havaittavissa myös ammatillisessa koulutuksessa.

Koulutus- ja osaamistason nostoon tarvitaan vahvaa ammatillista koulutusta

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen sekä oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen. Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 ja edetään kohti tavoitetta nostaa Suomen korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä OECD:n kärkimaiden tasolle.

Kansalliseen tavoitteeseen koulutus- ja osaamisen tason nostamiseksi ei päästä ilman, että yhä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut nuori jatkaa korkeakouluun. Noin puolet oppivelvollisista suorittaa ammatillisen koulutuksen. Ammattikorkeakoulupaikan vastaanottaneista noin puolet on suorittanut ammatillisen tutkinnon. Moni heistä siirtyy jatko-opintoihin työelämän kautta.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneista alle neljä prosenttia jatkaa yliopistoon. Potentiaali on paljon suurempi. Mikäli tavoite koulutustason nostosta halutaan saavuttaa, tulee ammatillisen ja erityisesti yliopistojen välisiä koulutuspolkuja kehittää yhteistyössä.

Ei lisäsopeutuksia - ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöuudistuksesta ratkaisu moniin haasteisiin

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalle on jo nyt kohdistettu 75 miljoonan euron säästötavoite vuoden 2026 budjettiin. Ammatillinen koulutus ei kestä lisäsopeutusta ilman, että siitä aiheutuisi merkittävää lisähaittaa toiminnalle

Aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus painottuu liian pitkäkestoiseen perustutkintokoulutukseen ja heikon työmarkkinahyödyn tuottavaan moninkertaiseen koulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöuudistuksessa rahoituksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden osuutta kasvatetaan. Lisäksi jo aiemman tutkinnon vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden koulutuksessa painotetaan tutkinnon osia. Osaamista saatetaan yhä enemmän koota useamman tutkinnon opiskelijan ja työelämän osaamistarpeen mukaisesti. Tärkeää on, että myös työnantajat ymmärtävät tämän muutoksen.

AMKE painottaa, että rahoituksen lisäleikkauksista tulee pidättäytyä ja antaa ammatillisen koulutuksen järjestäjille mahdollisuus kehittää koulutuksen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöuudistuksen toimeenpanon myötä.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Lisätiedot: Veli-Matti Lamppu, puh. 050 344 2554, veli-matti.lamppu@amke.fi